

גם ב"מולדת" הייתה לנו מכרה, ידזה עוד מימי בית הספר בברסלאו. "מולדת", ז.א. הנקודה הארעית דאז, הייתה סמוכה לבית השיטה, בטווח הליכה קצרה. צריף חדר האוכל וסביבו צריפים נוספים ואהלים - זה מה שהיה קיים לעת עתה. הענף היחיד שכבר היה קיים הוא הפלחה, שטח לא מבוסס כבכל משקי העמק. גם משק חלב היה בתחילת פיתוחו. המקום התנהל עדיין כקיבוץ לכל דבר, למורת רוחם של חבריו, אך לפני בניית הבתים לא היה ניתן לדבר על משק בית פרטי.

התקבלנו בחמימות אצל הידזה, אף שאיני חושב שהודענו על ביקורנו מראש. מה שיכלה להציע לנו היה כמקובל: מיטה באהל עזוב וארוחה בחדר האוכל - ולא נשאלו שאלות (אם כי גם אז היו חריגים בנורמה חברתית זו: מספרים שקבי דגניה ב' שלחה חשבון, על ארוחת צהרים, לאשדות יעקב עבור חבר, שבתוקף תפקידו כמוזד נאלץ לבלות יום עבודה שם).

על התורה המושבית, להבדיל מזאת של הקבוץ, לא ידענו הרבה ובשיחות מעמיקות הוברר לנו שיש כאן דרך שונה לגמרי. במושב העובדים הרגיל כל אחד אדון לגורלו וכל עוד אין הוא מנצל את זולתו בעבודה שכירה ולא חייב לקופה הציבורית, לאיש לא אכפת מה הוא עושה בתוך ביתו. המושב השיתופי, לעומת זאת, אמנם מבטיח את פרטיות משק הבית העצמי, אך דורש מחבריו התמסרות מירבית למשק המשותף. יש להפגין כושר בעבודה והתמחות מקצועית, פן אחרים יעשו את מלאכתך ואתה, בכל זאת, תיהנה מזכויות מלאות בשותפות. סינדרום השותפות הידוע מכבר, העשוי כהרף עין להרעיל אווירה חברתית.

ביקשנו להישאר ימים מספר, כדי להכיר יותר מקרוב את צורת החיים האחרת אם כי, כפי שכבר אמרתי, בינתיים המקום התנהל כקיבוץ לכל דבר, כולל מטבח וחדר אוכל, מחסן בגדים ובתי ילדים. עברו עוד כמה שנים עד שזכו לתקציבי פיתוח. סוחרנו לעבודה, נני למחסן הבגדים ואני יצאתי, כמו כולם, לשדה לאסוף שקי תבואה אחרי קציר החיטים. יצאנו בעגלות רתומות לצמדי פרדות; לא היו אלו עגלות משטח וההעמסה עליהן לא נוחה. חלק השקים היו הרבה מעל 50 ק"ג כמקובל. החברה היו כולם ייקים כמוני והשיחות התנהלו בגרמנית. חלקם נראו לי משכילים מאוד. השיחות נסבו סביב החוויות האישיות שלהם, לרבות תקופת הכשרתם בנהלל, שם שתלו בהם כנראה את הרוח ה-יסטאחאנובית'.

ידדתה של נני עשתה הכרה בינינו לבין משפחה צעירה אחרת - הנס פרינץ ורעייתו. אנשים משכילים, יוצאי ברלין, מעט מבוגרים מאיתנו. אחיו של הנס היה יואכים פרינץ, הרב המפורסם ביותר בגרמניה, מהזרם ה'קונסרבטיבי' לפי המושגים האמריקאים. הוא היה אחד המנהיגים הבולטים של הציונות הגרמנית. הוא התפרסם מכתבות וספרים והיה נואם בחסד עליון - בהחלט לפי הטעם של יהדות מערב ברלין העשירה, אך לא כל כך מקובל בפרובינציה הפחות מתוחכמת. 'רב הצמרת' היו אומרים כאן, 'רב האופנה' כך כינה אותו אבי. הוא לא היה היחיד מסוגו שם. אלא שהוא בחר באשרת כניסה לאמריקה במקום הסרטיפיקט לארץ, שבזדאי היה בהישג ידו (כרוב ההנהגה הציונית הגרמנית; פנחס רוזן וחיים כהן היו החריגים). יש להניח, כי בארץ ד"ר יואכים פרינץ לא היה מנגן כינור ראשון בקרב היהדות הדתית, והוא ידע זאת, אך גם באמריקה לא היה לכוכב מסוגו של הלל סילבר וסטיבן וייז, ולא נשמע ממנו עוד. הנס פרינץ, האח הלא מפורסם של יואכים הגדול, נחבא אל הכלים וחשש שמא לא יספק את תביעות החברה כעובד וכחקלאי. האווירה הזאת של תחרות והתמודדות (אני חושב שלרוב מדומה) הכניסה מתחים לאנשים ומיררה את חייהם. היו לנו סיכויים טובים להתקבל ב"מולדת" כחברים, לו רצינו בכך (כך נודע לנו מאוחר יותר). אני מניח שעבודת הטוריה בפרדסי כפר סבא ובמעונות האשלג בים המלח הכשירוני די הצורך, על מנת לא לפחד מהפלחה של "מולדת". אבל תיאור האווירה מפי בני הזוג פרינץ הרתיע אותנו. ברחנו ממתחים חברתיים.

החלטנו להמשיך במסע. בחוץ העולם הגדול כמנהגו נוהג - וזו הייתה המלחמה. החדשות בנדון לא היו מעודדות. עם נפילת צרפת שלטו הנאצים בחלקה הצפוני ואילו הדרום נשלט ע"י ממשלת פטן - שכינה בווישי. בצפון אפריקה יחידות הצבא הקולוניאלי מרדו בממשל ווישי והתארגנו, תחת פיקודו של דה גול, לצבא צרפת החופשית. אך בסוריה ובלבנון השלטון הקולוניאלי היה עדיין כפוף לממשל ווישי